

21 ความรู้ข้ามพื้นที่และกลุ่มชน

ดำเนินรายการและร่วมอภิปรายโดย ณรงค์ อาจสมิติ

21-1 "นิกอบ" การแต่งกายทางศาสนากับการถูกกีดกันในสังคม (ไม่) หลากหลายทางวัฒนธรรม

สุรียาณี มะระเซะ, นัสซอรี บิสลิมิน และ อาตีชะห์ วาแมง

แขนงวิชามานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

atisah229@gmail.com

"บทความวิจัยนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องของผ้าปิดหน้า (นิกอบ) ซึ่งมีเป็น ประเด็นที่ถูกตั้งคำถามภายในสังคมชาวมุสลิมในปัจจุบัน ว่า "นิกอบ" เป็นสัญลักษณ์ของความแตกแยกของคนใน ศาสนาเดียวกันหรือไม่ ทางกลุ่มผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงจากการสัมภาษณ์ข้อมูลจาก บุคคลหลายบุคคล เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำเสนอ ในเชิงพรรณนา โดยเริ่มจากความเป็นการใช้ผ้าปิดหน้า ที่ทัศนคติของผู้ปิดหน้า รวมถึงคนอื่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถือว่าการศึกษาเบื้องต้นจากภาคสนามในสามจังหวัดภาคใต้ ของประเทศไทย กลุ่มผู้เขียนคิดว่างานศึกษานี้เป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการ คลุม นิกอบ หรือรวมถึงการสวมฮิญาบ ซึ่งควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการศึกษาอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาข้อค้นพบที่ได้ คือ กลุ่มผู้หญิงที่ปกปิดใบหน้าของตนเองด้วยผ้าปิดหน้าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี มีกลุ่มมุสลิมะฮ์จำนวนหนึ่งที่มีการปฏิบัติเช่นนี้ แต่การปฏิบัติตนด้วยการสวมใส่ นิกอบหรือไม่นั้น ไม่สามารถตีความเป็นเรื่องของการเคร่งครัดศาสนาได้ เป็นเรื่องของความต้องการส่วนตัว ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการตีความว่าเป็นคนที่เคร่งครัดศาสนา แต่การที่สังคมที่ล้อมรอบสร้างการรับรู้ ในเรื่องการสวม นิกอบว่าต้องมีความเคร่งครัดศาสนา ทำให้บุคคลที่สวมใส่ นิกอบต้องแสดงตนออกมาตามการรับรู้ของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ที่เป็นเช่นนั้นกลุ่มผู้เขียนศึกษาจากการทำงานภาคสนามว่าการปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม เป็นเพราะพวกเขาสะท้อนการรับรู้ของสังคม เพื่อต้องการสร้างการดำรงอยู่ของตนเองในสังคม นั้น"

คำสำคัญ

นิกอบ การแต่งกายทางศาสนา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

21-2 สัญญาวัฒนธรรมวัตถุผ่านแว่นของวัฒนธรรมลาย

ศิริกรณ์ โสกา

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี sirikornsopa@gmail.com

"งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยา ผู้วิจัยพยายามนำเสนอการทำความเข้าใจความหมายและการทำงานของ "กอแระ" ในฐานะที่เป็นวัตถุทางวัฒนธรรม (material culture) ของคนมุสลิมลายใน จังหวัดปัตตานีผ่านมุมมองทางความคิดของช่างประดิษฐ์กอแระ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมวัตถุและกรอบคิดในเรื่องสัญศาสตร์ทางมานุษยวิทยาเพื่อทำความเข้าใจวัตถุในมุมมองต่าง "กอแระ" หรือ "กอแฆ" ในภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง กระต่ายขูดมะพร้าว นั้นไม่ได้เป็นเพียงกระต่ายขูด

มะพร้าวที่เราใช้ในครัวเรือนทั่วไปแต่ "กอแระ" ในสังคมวัฒนธรรมลายได้รับการประดิษฐ์ขึ้นอย่างสวยงามเพื่อให้แตกต่างจากกระต่ายขูดมะพร้าวที่ใช้ในครัวเรือนทั่วไป ดังนั้นเราสามารถที่จะทำความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ได้ผ่านข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้า อาหาร ต่าง ซึ่งสะท้อนแบบแผน รูปแบบทัศนคติและวิถีคิดทางวัฒนธรรมนั้นได้แต่สามารถสะท้อนเรื่องราว วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนาซึ่งบรรจุอยู่ในวัตถุได้เพียงแต่ต้องอาศัยการถอดรหัสทางความหมายของสิ่งนั้นออกมา

ผลการศึกษา พบว่ากอแระมีการเคลื่อนย้ายสถานะจากการเพียงอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับขูดมะพร้าวไปสู่วัตถุแห่งคุณค่าและความหมายซึ่งถูกสถาปนาผ่านเรื่องเล่าปรัมปราที่ได้รับการบอกเล่าส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ในที่นี้กอแระจึงไม่ใช่เพียงสิ่งธรรมดา ไม่ใช่กระต่ายขูดมะพร้าวเฉกเช่นที่ใช้ในครัวเรือน แต่ยังทำให้เห็นโลกทัศน์ของคนลายผ่านการนำตัวเองเข้าไปผนึกรวมอยู่กับวัตถุ การให้คุณค่าที่มีความสัมพันธ์กับวัตถุ ผู้คน และส่งผลต่อชีวิตจิตใจของปัจเจกบุคคลตลอดจนกลุ่มสังคมวัฒนธรรมของคนมุสลิมลาย อันเป็นผลให้กอแระสามารถดำรงอยู่ในสังคมวัฒนธรรมลายได้เสมือนมีชีวิตจริง ในทางสังคม หรือใช้กอแระ เป็นเครื่องมือในการทำให้ปัจเจกชุมชนหรือสังคมมีเอกภาพมากขึ้น ตลอดจนเป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการสร้างตัวตนทางสังคมได้ในทางใดทางหนึ่ง"

คำสำคัญ

กอแระ วัตถุวัฒนธรรม วัฒนธรรมลาย

21-3 โอริงอัสลี: วันนี้...ที่ไม่เหมือนเดิม

อาตีชะห์ วาแมง, สุรียาณี มะราเซะ, นูรีซัน เจ๊ะเลาะ, นูซีลา มะเซ็ง และ นัสซอรี บิสลิหมิน

แขนงวิชามานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
ปัตตานี Atisah229@gmail.com

"งานบันทึกภาคสนามเรื่อง “โอริงอัสลี : วันนี้...ที่ไม่เหมือนเดิม กลุ่มผู้ศึกษามีความประสงค์ต้องการนำเสนอข้อมูลของโอริงอัสลีในมุมมองใหม่มากขึ้น โดยกลุ่มโอริงอัสลีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ค่อนข้างเป็นที่รู้จักในสังคมไทยตั้งแต่ในอดีต ทั้งที่ผ่านการเล่าเรื่องวรรณกรรม นิทานหรือละคร เพียงแค่การเรียกชื่อกลุ่มคนเหล่านี้มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ การได้รับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ อาจมีทั้งที่ตรงกับความเป็นจริงและไม่ตรงความเป็นจริง กลุ่มผู้ศึกษาจึงได้ลงศึกษาโดยใช้วิธีการทำงานภาคสนาม (Fieldwork) ทางมานุษยวิทยา ใช้ระยะเวลา 3 วัน ในการศึกษากลุ่มโอริงอัสลีในพื้นที่ของจังหวัดยะลา

จากการลงภาคสนามครั้งนี้กลุ่มผู้ศึกษาได้รับข้อมูลการเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ความคิดความเชื่อ ที่แตกต่างจากการรับรู้เดิมที่กลุ่มผู้ศึกษาเข้าใจผ่านประสบการณ์การอ่านบทความ หนังสือวรรณกรรมต่าง ๆ อย่างเช่น ในเรื่องของการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย ที่ถูกนำเสนอว่ามีการเคลื่อนย้ายเมื่อใบตองเปลี่ยนเป็นสีเหลืองกลุ่มผู้ศึกษากลับพบว่า ปัจจัยในการเคลื่อนย้ายเกิดจากการขาดแคลนอาหารและปัจจัยในการทำงาน กลุ่มผู้ศึกษายังพบอีกว่า กลุ่มโอริงอัสลีที่เป็นเด็กรู้จักการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตของกลุ่ม รวมถึงการแต่งกายที่มีการปรับเปลี่ยนสู่โลกสมัยใหม่มากขึ้น ทางกลุ่มผู้ศึกษาจึงหวังว่า ข้อมูลของทำงานภาคสนามโอริงอัสลีในจังหวัดยะลาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์โอริงอัสลีและนำข้อมูลของการลงภาคสนามของกลุ่มผู้ศึกษาในครั้งนี้ไปศึกษาให้กว้างขวางต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ

โอริงอัสลี ,กลุ่มชาติพันธุ์, การทำงานภาคสนาม